

Gondolatok.

... Magyar társadalom ... A mikor e szavakat leírom, elgondolkozom, hogy van-e magyar társadalomnak nevezett valami. S ha van, micsoda elemek alkotják s milyeneknek kellene alkotniok, hogy feltámadjon valahára a nemzeti önértet, a fajszereket érzése, a nemzeti aspirációkért való lelkesülés.

A valóban nagy nemzetek közvéleménye emel és sújt, semmivé teszi évtizedek káros politikai eredményeit, befolyást nyer a törvényhozásban, munkájával meghatványozza a nemzet erejét, minden lakosát, átformálja a saját képére s megteremti a nemzeti államot a maga fenségében, hatalmában. S a míg a külföldön még a legszélsőbb elemek is összeolvadnak egy érzésben, a hazaszereket érzésében, addig széles e hazában vétekszámba megy a magyarság emeléséért itt-ott felhangzó gyenge szózat, letiporjuk a szerintünk *nevetségos* mozgalmak csiráit, — mit nekünk magyar imperializmus, magyar hadsereg, magyar Dalmácia, nemzeti múltunk kutatása, — földolog, hogy tudósok legyünk.

Önkénytelenül feltámad lelkebben a honfoglalás regés korszakának képe s a XIII. század tudákos krónikásai, a kik ál-szégyenből sárba tiporták a legendák virágtengerét, eltemetve nemzetünk gyermekkorának legszentebb emlékeit.

Az européerségre törekvés mai nap is hátramoszdítója a nemzeti nagyság kifejlődésének; nevetjük a róvásírás naiv kutatóit; hogyne, hiszen magyar tudományról beszélni nevetség tárgya, a szumirologia pedig egyszerűen hóbot, mondják a különböző lexikonokból táplálkozó szakemberek. És nincs társadalom, a mely dolgoznék, a mely handsoffot kiáltana a mellényzseb poli-historoknak.

A hozzánk képest semmi történelmi múlttal sem bíró Németország *nagy* tudósai — a kikre félénk bámulattal tekint a sok

magyar epigon — összelopkodják a kelta, a skandináv mitológiát, rájuk fogván, hogy az germán, tehát német, az Alldeutscher Verband izgató irataival, térképeivel behálózza az egész világot, a hol csak egy új teuton akad, s légiószámra terem a nem létező dicső harczokról éneklő verskötet meg regény, a mely nem számít ugyan a tudományosság ékes jelzőjére, de belopózik a nemzet szívébe, az idők folyamán öntudattá válva.

És nálunk?

A nemzetet alkotó tömeg alszik, a virrasztóknak pedig nincs elég egyéni bátorságuk az álmodt háborgatni. Szabad a szó, de hamis a hang, a mely kiejti és legtöbbször hazug. Hazugság az, hogy erősek, hogy szabadok vagyunk, tudva nem mondunk igazat, a mikor azt állítjuk, hogy: él nemzet e hazán. Vagy már élet lett a lassú haldoklás, a lethargia is?

Nem tudjuk nevelni a közönséget, hogy minden izében magyar legyen s ne érdekelje őt jobban a venezuelai konfliktus, mint a székelység szomorú pusztulása. Az erősek nem állanak össze a társadalom megteremtésére s a mikor legnagyobb fejdelmeinket pongyolában viszik a szinpadra, nem vesszük észre, hogy mocskos az a gúnya azokon a szent alakokon.

Hoitsy Pálnak Nagymagyarország című könyvét vajjon hányan fogják *komolyan* átolvasni? Kevesen. Hisz' jó nekünk a német forrásmunka, a német térkép vagy röpirat; hogy germanizálják egész közszellemünket, hogy a tudományos élet szereplő egyéniségei legtöbbszörre jó német-magyar fordítók, avval törődni egészen felesleges.

Ismerjük majdnem mindnyájan Bismarck beszédeit, de átértjük-e Andrásynak, a legnagyobb magyar diplomatának keleti politikáját a maga nagyszerűségében s észrevesszük-e, hogy az a Magyar Tudós Akadémia, a mely a Magyarországi Kagylós-rákok Magánrajza című munkára tud százakat költeni, a legnagyobb magyar Széchenyinek műveit a mai napig sem adta a tanulni vágyók kezébe. Pedig a rákok kagylós csoportja, nemkülönb a véglények békés családi élete csak a szakemberek kisdud csoportját érdekli, ellenben bizonyos, hogy Széchenyi megértése, munkáinak közkinccsé válása nemzeti érdek, a melynek előbb-utóbb eleget kell tennünk. Hiányzik a német Lehman-

czég hasonmása, a mely silány irodalmi utáztatok helyett nemzeti szempontból nevelő füzeteket ad a tömeg kezébe. Jó könyvet inkább, mint ingyenkenyeret, a melyet — magam láttam — pálinkáért cserélnek el.

Lesz-e idő, a mikor nem a papagájszerű többnyelvűség emel a műveltség fokára? Feltámad-e a magyarságban az erő tudata valaha? Vagyunk sokan, bolond álmodozók, a kik hiszünk benne.

Folyjon tehát az új ébredésen dolgozók munkája s ha az alvók felébrednek s az ébrenlevők nem tudnak elaludni többé, akkor beszélhetünk boldog virradatról:

Nagymagyarországról!

Margitay Ernő.